

ВСЕСВІТ

№ 61/70

1533

1933

1932

1931

1930

ТАТУРИ ПРОЛ

№ 45

КЛАСИЧНУ ХУДОЖНЮ ЛІТЕРАТУРУ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ ПИСЬМЕННИКІВ МАСАМ ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ НА ТВОРИ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Леся Українка.—Повне видання творів. За загальною редакцією Б. Якубського. Збірка складається з 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Все видання вийде протягом 1929 р. Передбачається випустити додатково ще 2 томи. Ціна за 10 томів без палітурок—15 крб. 30 коп. В 10 міткалевих палітурках—21 крб. Завдаток—3 крб.

М. Копюбинський.—Повне видання творів. Редакція тексту Ан. Лебедя. 7 томів. Вийшло з друку 2 томи. Все видання вийде протягом 1929 р. Ціна ориєнтаційна: без палітурок—13 крб. В 7 міткалевих палітурках—16 крб. 50 коп. Завдаток—1 крб. 50 коп.

Іван Франко.—Повне видання творів. За редакцією С. Пилипенка та Івана Лизанівського. 29 томів. Вийшло з друку 24 томи. Решта вийде протягом 1929 р. Ціна 34 крб., а в 15 міткалевих палітурках—41 крб. 50 коп. Завдаток—5 крб.

В. Винниченко.—Повне видання творів 22 томи. Все видання вийшло з друку.

Ціна 21 крб., а в 10 міткалевих палітурках—26 крб. Завдаток—3 крб.

Б. Грінченко.—Повне видання творів. За редакцією Марії Грінченкової. 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Решта вийде протягом 1929 р. Ціна 9 крб., а в 5 міткалевих палітурках—11 крб. 50 к. Завдаток 1 крб. 50 к.

М. Гоголь.—Збірка вибраних творів. За редакцією І. Лакізи та П. Филиповича. Стилістична редакція А. Ніковського. 5 томів. Все видання вийде з друку 1929—30 року. Ціна ориєнтаційна—10 крб. В 5 міткалевих палітур.—12 крб. 50 к. Завд.—1 крб. 50 к.

Бібліотека сучасного українського письменства.—Серія I—21 том. Все видання вийшло з друку. Ціна 9 крб., в 5 міткалевих палітурках по декілька книжок—11 крб. 50 к. Завдаток 1 крб. 35 коп.

Серія II—22 том. Все видання вийшло з друку.

Ц. 11 крб. 60 к. а в міткалевих палітурках по декілька книжок—14 крб. 60 к. Завдаток—1 крб. 75 коп.

Літературна бібліотека.—Серія I—16 томів. Все видання вийшло з друку.

Ціна 16 крб., в 8 міткалевих палітурках по 2 томи—20 крб. Завдаток—2 крб. 50 коп.

Серія II—13 томів. Все видання вийшло з друку. Ціна 14 крб. В 7 міткалевих палітурках по 2 т.—17 крб. 50 коп. Завдаток—2 крб.

Комплект театральних п'єс.—Серія I—23 книжки. Все видання вийшло з друку.

Ціна 7 крб. 30 коп., в 4 міткалевих палітурках по декілька книжок—9 крб. 30 коп.

Серія II—19 книжок. Все видання вийшло з друку.

Ціна 9 крб., в 5 міткалевих палітурках по декілька книжок—11 крб. 50 коп.

Завдаток—1 крб. 35 коп.

Бібліотека світового письменства—11 томів. Все видання вийшло з друку.

Ціна 13 крб. 75 коп., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок—15 крб. 75 коп. Завдаток—2 крб. 10 коп.

Гі-де-Мопасан.—Повне видання творів. За загальною редакцією проф. С. Савченка. 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Все видання вийде протягом 1929 року.

Ціна в палітурках 19 крб.

Завдаток—3 крб.

Герберт Велз (Уельс).—Збірка вибраних творів. За редакцією проф. Калиновича 6 томів.

Все видання вийде протягом 1929—30 року.

Ціна ориєнтаційна: 10 крб. В 6 міткалевих палітурках 13 крб. Завдаток—1 крб. 50 коп.

Бібліотека дитячої літератури—(Оповідання для дітей).

Серія I—25 книжок.

Всі книжки вийшли з друку.

Ціна без палітурок 2 крб. 10 коп., в 2 палітурках—3 крб. 10 коп.

Завдаток—35 коп.

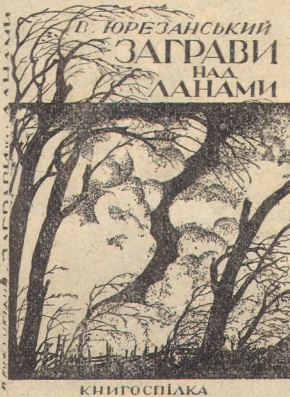
Сер. II для молодшого віку—34 книжки. Всі книжки вийшли з друку.

Ціна 11 крб., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок—14 крб. Завдаток—1 крб. 65 коп.

Шкільна бібліотека молоді—30 книжок. Всі книжки вийшли з друку.

Ціна 11 крб. 56 к., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок по 14 крб. 50 коп.

Завдаток—1 крб. 75 коп.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

При передплаті дається завдаток: на решту вартості робиться накладна платня при надсилці книжок. З бажання передплатників накладна платня може бути одноразова на все видання, яке вийшло з друку, або на декілька томів. Остаточний розрахунок робиться при надсилці останнього тому. При замовленнях треба зазначити, чи надіслати книжки в палітурках та по скільки томів. Пересилка коштом передплатника.

При замовленні безпосередньо в Головний Конторі „Вісті“ передплатники газети „Вісті“ або журналу „Всесвіт“ одержують 10% знижки з суми, на яку буде зроблено передплату, на вище-зазначені твори, в разі надсилки свого адресного ярлика, або № замовлення.

Ті, що не передплатують газету „Вісті“ або журналу „Всесвіт“, при замовленні безпосередньо в Головний К-рі „Вісті“ одержують БЕЗПЛАТНО газету, або журнал, в залежності від їх бажання, на всю суму завдатку.

Передплату приймає Головна К-ра—Харків, вул. К. Лібкнехта № 11 та всі філії ВИДАВНИЦТВА ГАЗЕТИ „ВІСТІ ВУЦВК“.

№ 45
17-го листопада
1929 року

ВСЕСВІТ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта, № 11

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

19 жовтня в Берліні заарештовано вісім робітників, що керували страйком руропрокладчиків. У відповідь на це страйкуючі робітники організували демонстрацію під гаслами, що вимагають звільнення заарештованих товаришів. На нашому фото—демонстрація з плакатом з написом „Берись до зброї й веди боротьбу з експлуататорами“

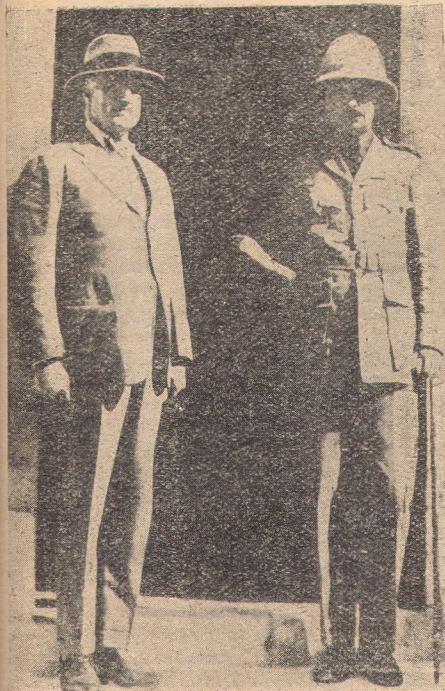
Ольгін

Г А З

Назвати Ольгіна цілковитим белетристом неможна. Це своєрідний художник—публіцист. І хоч він є не чистий белетрист—та все ж має величезну заслугу в справі утворення тієї мови, що нею розмовляють єврейські народні маси. Ольгін—письменник споріднений з єврейськими робітничими масами, з якими він разом зростає. Не раз він сидів у тюрмі та був у засланні за ідею визволення робітничої класи. Нині Ольгін один з видатних комуністичних керівників в Америці, член Комінтерну. Нещодавно він був у СРСР—а тепер знов на передових позиціях революційного робітничого руху в Америці.

О сьомій хвилині по десятій радіо-детектор почав витворювати дикі фіґлі. Досі він із точністю до 5 ярд в показував місце перебування та пересування ворожих аеропланів. На тридцятьому поверсі сорокп'ятого військового дому біля радіо-детектора сиділи дві людини: механік та телефоніст. Механік дивився на розмаїті показники детекторів і кольорових олівцем в дначав путь аеропланів на великій мапі, де кожний квадрат був позначений двома літерами. Телефоніст передавав ці букви в головну квартиру повітряних гармат, що біля річки, та в центральний аеродром—двадцять миль від центру. Там стояли непоготові повітряні машини з беззвучними моторами. Коли за одержаними радіо-вістями ставала ясно путь ворога і число його аеропланів, тоді вживано пстрібних заходів.

Так ось, о сьомій хвилині по десятій механік заприцювати. От він указує на повітряний корабель за шістьсот миль на північ: що те не інший корабель, а той самий, за деяких особливостей радіо-хвилі. Незабаром всі розстрілки на мапі почали так стрибати, що несла була допнувати їх оком. Телефоніст оповстив за це поперше аеродрому військової головної квартири, що на п'ятому поверсі саме будівлі. Відтіля відповли, що інші станції теж дали звістки про чудні речі: тому хай чекають на вказівки центрального радіо-бюро. То й zostалися механік і телефоніст сидіти перед великою алюмініовою дошкою з розмаїтими с

Джонсон Ченселор—верхівний комісар Палестини і новопризначений віце-маршал повітряних сил. Оце вони підтримують „мир“ у Палестині

ками, цілющою до-
вими віконцями і
трубками. Здавало-
ся дуже дивним, що
в розпалі такої
напруженої праці,
коли ворог пере-
бував так недале-
ко, той випробу-
ваний апарат, що
на нього покладали
такі надії, зне-
нацька збожеволів.
Чи дістав вже во-
рог ключа до но-
вого винаходу?

За десять хви-
лин одинадцять сті-
ні кімнати затрем-
тіли немовби кож-
ний атом апарато-
вий тіпало в лихо-
манці. Механік і
телефоніст ввесь
час дзвонили в го-
ловну квартиру, але
відтіля добувалася
лише мішанина не-
виразних звуків.
Точно о чверті по
одинадцятій почув-
ся жакний тріск і
здалося, ніби гос-
трий вітер різонув
обличчя. Саме цієї
хвилини настала і
тьма.

Обидві людини
в садатському вбранні вийняли свої кешенькові ліхтарики і
глянули довкола. Радіо-детектор завмер. Жадна стрілка, гвинт
і колісця не рухалися. Біле світло в круглих цілющо-дових ві-
концях не блимало.

Десь з хвилину люди мовчали, все було якесь чудне. Хо-
тілось вийти—але військова дисципліна не дозволяла.

Механік сказав:

— Там вже, знати, почалося.

Телефоніст відповів:

— Тоді почуємо.

Механік мовив:

— А може і ні. Нас можуть висадити у повітря, перш ніж
ми про щось знатимемо.

Внизу, в військової головній квартирі, літня людина в ге-
неральському мундирі говорила в телефонну трубку:

— Радіо-детектор спинився. Наші техніки пояснять це
звучанням зокола. Напевне це
ворогова робота. Спосіб його акції
залишається покищо невідомий.
Що діяти?

В трубках, що на генералових
вухах, щось шуміло та гуготіло.

За дві хвилини він натиснув
три кнопки з боку стола одну по
одній. Увійшли два офіцери, а
звід стінки три садати вкопили
на колісцях апарата, що мав фор-
му широкого низького циліндра із
дзеркальцем замість верхньої на-
кривки.

Генерал промовив:

— Радіо-детектор не працює.
Півтори години тому ворожі аеро-
плати були за шістьсот миль на
схід. Якщо рахувати їх пересічну
швидкість в триста миль на го-
дину, то вони вже мають бути бли-
зько міста. Берегові батареї інфор-
мовано. Мій план—димову хмару
понад місто. Повітряний маневр,
щоб відтягнути ворога, а покищо
здаримо на загальний сполох...

За хвилину генерал вже сидів
біля дзеркала і оглядав у рефлек-
торі повітря над містом. У повітрі
уже велося тиху, блискучу гру.
Двісті аеропланів знеслися в дах
жарочосових, з площ у парках, з
платформ на березі ріки, з паропла-

вів на ріці. Аероплати розсіялися зо всіх боків міста на просторі
двохсот миль. Рівночасно з центру міста піднеслися двадцять
більших машин, що летіли вельми тихо й ширили дим. За яки-
хось с-м хвилин все місто було оповите чорною димовою за-
слоною, що була майже нерухома. Місто було замасковане.
Зверху, через дим, не можна було впізнати, що тут є місто.
Швидче б здалося, що тут біле поле, коли не вода.

Саме поза містом світили тут і там спеціально порозстав-
лені ліхтарі в л-сах та незаселених місцях. Зверху повинно
було ввижатися, що якраз тут стоять міста й села й сюди, як
гадали, будуть стягнені ворожі аероплати.

Скоро димовою заслона оповила місто, легкі аероплати за-
світили свої прожектори. Довгі червоні пасма світла прорізу-
вали повітря угорі, внизу, близько, далеко. Пасма світла пере-
хрещувалися, наближалися, віддалялися. Пасма світла гналися
у танок в нічній повітрі. Кожне пасмо було ніби палець, уві-
гнаний в повітря, щоб намацати ворожу машину. Будь
радіо-детектор справний, це було б непотрібне, бо він безо-
милково показував путь і місце перебування кожного повітря-
ного корабля. Тепер були примушені користуватися зі старих
метод шукання.

На п'ятому поверсі будинку головної квартири сидів гене-
рал і дивився у дзеркало фото-рефлектора. Тут, мініатюрно,
він бачив усе, що діється над містом: спершу ширилося неви-

Робітники м. Мехіко організували величезну демонстрацію з
вимогами негайного переведення закону про працю. З 1917 р.
жодний конгрес не набрав достатньої хоробрости вирішити це
питання. Промислові й комерційні кола ввесь час намагаються
перешкоджати переведенню закону про працю. На нашому фоті
демонстрація на вулицях Мехіко

Тиждень оборони проти газових атак у Варшаві. Процесія, що демонструє небезпеку для
міста повітряної й хемічної війни

значені червонуваті блимання, що знімається над містом навіть тоді, коли воно задовольняється з малого освітлення, незабаром п'ятеро стерла блимання—генерал знав, що аероплани роїлися в повітрі. Гострі очі людини з сивими вусами в'їлися в дзеркало. Дедалі важчав його погляд і загострявся вид. Його бентежило те, що жодна от із цих голок не вихопила з темряви жодного ворожого корабля, що виглядав би тут немов маленьке крильце. Невпокоїно і безугавно літали машини і все це, проте, здавалося зайвим. Щось тут було не так, щось ніби ляк закрадалося в схудлі груди генералові. Перш за все радіодетектор—могутній захисник, що ним пишалася його батьківщина. На протязі однієї години спинено апарата, що фактично убезпечав місто і країну від наскоку. Потім—одні джерелі шукання радіосом у чотириста-п'ятсот миль, коли, згідно з усіма вістями, ворожі літунні мають бути зовсім недалеко. Чи повинно це визначити, що ворог винайшов щось науково нове? Яким способом можна було зруйнувати радіо-детектора на такій відстані? Чи можливе, що ворожі літунні уникають

„Рус-фото“

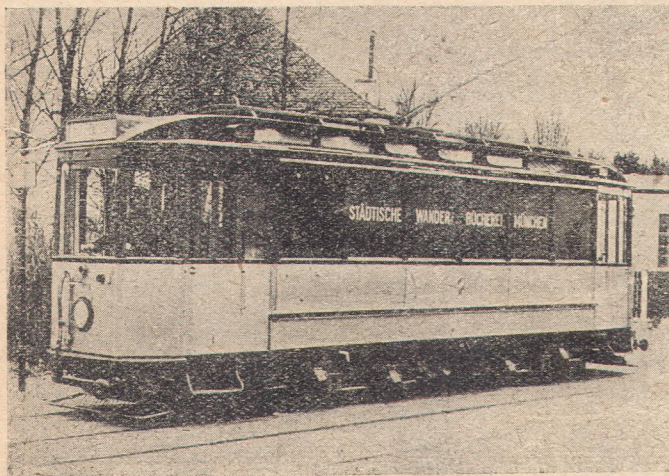

Історія з хабарництвом у Берлінському магістраті, в яку замішано представників майже всіх політичних партій, набирає назвичайного характеру. Виявилось, що обербургмайстер Берліна—Бесс—на протязі кількох років одержував від братів Скларек хабарі натурою. Для дружини Бесса Склареки заможли в одній великій хутряній фірмі норкове пальто за 10.000 марок. Для „ока“ Бесс заплатив за це пальто лише 275 марок. Крім цього, всі члени управи і навіть діячі муніципалітету довгі роки одягалися за рахунок братів Скларек. Тепер обербургмайстер перебуває в Америці, куди він поїхав разом із соціал-демократичним членом управи Бенеке, зав. школами Рідалем та зав. здоровоохороною проф. Дригальським.

Поїхали одні „діячі“ з офіційною візитом на запрошення муніципалітетів Нью-Йорка і Чикаго.

На фоті: сидять (ліворуч) обербургмайстер і американський міністр закордонних справ Стімсон. Стоять: член управи, соціал-демократ—Бенеке, Рідале, Дригальський і радник німецького посольства в Америці д-р Кіпп.

фото „Ратану“

У Мюнхені організовано пересувну книгарню, що міститься у вагоні трамвая. Мета такої книгарні—обслужити околиці міста, що не мають міських книгарень. Мюнхенська книгарня—перша в Європі

світла 200 прожекторів? Не відриваючись поглядом від флектора генерал спитав телефоном

— Що сповідає берег?

Але берег чекав із своїми замаскованими батареями. Біля моря, знати, все було спокійне.

В ту мить щось травилося. Один аероплан враз спалахнув, мов ракета у повітрі, і почав падати, залишаючи огняний слід. Небавом упав другий, третій. За три хвилини в темнім повітрі впади чотирнадцять аеропланів, справляючи враження падучих зірок пізньої літньої ночі. Поміж впалих генерал упізнав три командорських кораблі, з яких давано накази огняними сигналами. Ці кораблі можна було взнати за зеленим відблиском їхнього світла. Зосталися лише п'ять командорських кораблів. Ці дали сигнали: погасити прожектори. Стало темно. В рефлекторі нічого не було видно. Але зараз же якийсь голос дає знати телефоном:

— Сповіщають про незвичний шум у повітрі, але не можна викрикнути, відкля він постає.

Генерал махнув правицею і ще міцніше стулив свої тонкі губи. Годі було щось зробити з апаратом. Містом володіли невідомі сили. Єдине, що він міг зробити, це осеретити місто.

Центральна телефонна станція дістала від головної квартири одне слово:

— Газ.

Миттю тисячі дротів розповсюдили по всіх домах тривожну остеругу:

— Газ.

О пів на першу над містом спинилася якась велика, темна річ. Вона перебувала на височині десятих тисяч футів і була зовсім нерухома. Якщо б прожектори її намацали, можна було б подумати, що це просто відірваний шматок хмари. Але повітря більше не роїлося огняними стрілами. Було темно. Згорі місто мало вигляд поля під заслоною нічної темряви. Салдат, що вартував на біржевій площі, побачив перед своїми ногами на асфальті пасмо світла, ярдів два завшир. Салдат в свої очі вгору, щоб дізнатися, відкля це світло виходить. Але він не бачив нічого крім диму, що глибокими верствами сповивав місто.

Салдат, людина освічена, почав себе питати, відкля могли постати така дивниця. Пасмо світла було вельми яскраве і він жалюся, що воно просвічує асфальт. Салдат поставив праву ногу в це пасмо—і побачив кістка своєї ноги, простягнувши пасма лвицю—і рука зникла, зостався лише обрис кисті. „Подібне я бачив лише в знімках ікс-промінів“,—промимав салдат, але в той самий час пасмо відстрибнуло на середині площі; салдат скотів підійти гуди—і впав. Він не відчував жодного болю, але щось сталося. Правою рукою він виловив кешеньковий ліхтар—ліва не працювала—і при слабкому світлі побачив, що йому бр кує праву ногу по коліно і праву руку. Там, де вони відлази, м'ясо немов обуглилося. Перш, ніж салдат мав часу подати сигнал, він зомлів.

Угорі, на височині 10.000 футів, у великій нерухомій зшні сиділа людина в металевім гнізді, що було прикріплено до спідньої частини машини. Правою рукою вона крутила якесь коліце, а лівим оком дивилася у велику скляну лінзу, що стирчала з стіни. Ввесь час вона говорила в телефонну трубку, що висіла на її грудях: „Праворуч—чотири ярди північний захід—сім ярдів на південь,—ще трохи—повільніше назад—стоп“.

А літун в іншому відділі машини керував нею згідно наказами. Разом із машиною пасмо світла танцювало по площі, забігло в бокову вулицю, перестрибнуло на іншу вулицю, зупинилося близько статуї, яку вважано за самий центр міста. Тому, що в повітрі між машиною і землею не було світла, тому, що на вулиці майже не було жодної живої істоти, ні не бачив маневри світлової плями.

Тоді людина в металевім гнізді промовила: „Готово“ і натиснула трубку. Зараз же біля гнізда висунулася як велика довгаста річ, що мала форму цигарки і почала падати напрямком до міста. Річ ця мала чотири ярди в ширину і один ярд у діаметрі. Вона падала поволі, бо на тупому кінці в неї було кілька маленьких пропелерів, що тримали її виступивши, та не дозволяли їй розвинути велику швидкість. Якби її будьто побачив, то згадав би за рибу, що спускається сторома на дно ріки.

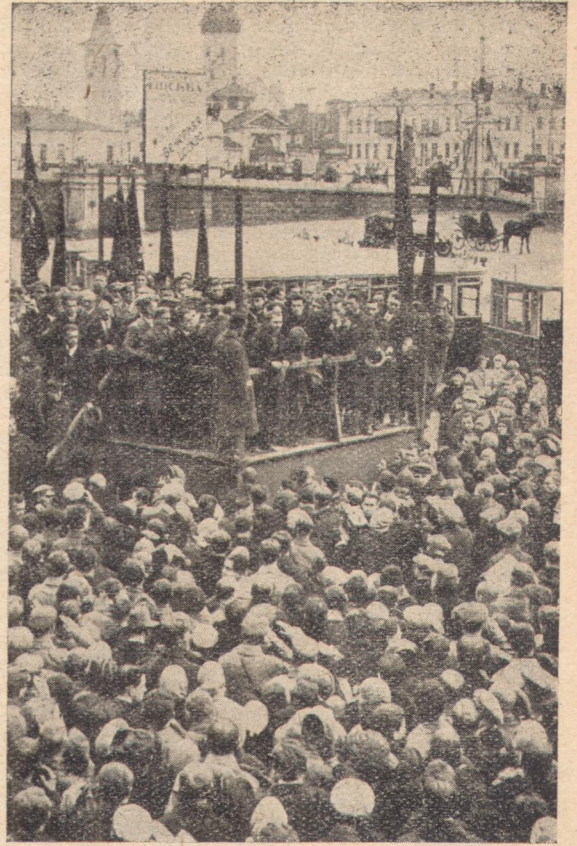
Торкнувшись землі торпеда вибухнула, з неї вискочили дванадцять менших торпед, що розлетілися в усі боки. Чотирнадцять, триста кроків кожна менша торпеда розчинилася і почала випускати з себе отруйний газ.

Угорі, коли людина в металевім гнізді крізь лінзу почала вибух. вона скомандувала: „рушай“—і машина перестала на мить. Там випущено другу торпеду. Біля входу в кожен залізничного депо по той бік річки, випущено три торпеди.

В центрі міста, в великих хмарочосах все було напоготові до нападу. Під землею був улаштований великий льох, що містити всіх жильців будинку. Звичайно льохи в баг

До Москви на свята 12 роковин Жовтня прибули численні робітничі делегації багатьох чужоземних країн. Робітники столиці СРСР радо вітали товаришів, що приєдналися до святкування дня перемоги пролетаріату. На наших фотах—німецька делегація слухає привітання металістів Дніпропетровська; праворуч—мітинг на Білорусько-Балтійському вокзалі на честь прибуття німецької делегації

квартирах були постачені як розкішні залі—яким електричним світлом, красивими шпалерами на стінах, м'якими меблями. Повітря було чудове, бо вентильовано зроблено так, що повітря надходило закрученими підземними трубами і переточувалося через спеціальні металеві сітки, які не пропускали ніяких газів. Скоро дано сигнала: газ,—а дано його швидко і точно, на кожний поверх і в кожну кімнату готеля—люди в будинках і готелях похапцем кинулися до елеваторів, що приставили їх до дверей льоху. Обличчя всіх набрали тоді напруженого виразу. Матері стурбовано тулили до себе дітей. Були і курйози, коли заспана людина в спідних сорочках, закутана в ліжнич, кидалася у всі боки, сама не знаючи, чого вона шукає,—але в цілому люди з великих багажних покоїв будинків не відчували паніку: знали, що все є влаштоване за останнім словом науки, що ніякої смертельної небезпеки нема.

Гірше стояла справа з приватними будинками, навіть у багатих кварталах міста. Не в кожному будинку було місце задля льоха, що був би захищений від газу. Не кожний домовласник хотів виграти гроші на льох. Тут був спільний льох

для кількох сусідніх будинків і в разі сполоху треба було бігти з дітьми вулицею до безпечного місця: через пізню осінь та почутки нічний холод це деякою мірою було важко. Та й бігання незахищеною вулицею викликало гостре почуття небезпеки.

Найгірше від усього було в бідних частинах міста та особливо в підгороддях, де були фабрики та заводи і жила велика пролетарська маса. Тут поліція видала наказа, що кожний будинок із більш ніж п'ятьма поверхами повинен мати власний льох.

Але домовласники зрозуміли цей наказ так, що п'ять поверхів рахувалися крім підвалів, а поліція не поспішала з'ясувати їм їхню помилку. Огак закон був виконаний лише на половину.

З фабриками було теж не гаразд: не всюди хазяїни мали місце і бажання здобувати льох, особливо в розкиданих заводах, де праця провадилася по різних корпусах на величезній просторині. Отже так сталося, що після газового нападу тієї ночі число загиблих дедалі від міста більшало.

В центрі також число мерців було приблизно не більш від попередніх випадків. Газ розповсюджувався зі страшенною швидкістю. В торпедах він перебував стиснутий під величезним тиском. Розволнений з посуду він ростікся у всі боки, але при цьому він не зносився вгору, а поволі, з височини 500 футів спускався додолу і точився вулицями.

Через швидкий газовий приплив, багато людей не встигли врятуватися після тривожного сигналу.

В готелі „Бристоль“, на дев'ятнадцятому поверсі компанія молодих людей справляла весілля офіцера, що повернувся у відпустку на п'ять днів. Не бажано було влаштувати офіційні веселощі в бальній залі або в батьків молодого пари, бо вище суспільство скося дивилося та такі веселощі за воєнного часу.

Тоді один із друзів нареченого запросив ближніх молодих людей до себе в чотири кімнати багатого „Бристолю“. Коли задзвонено на сполох, всі танцювали під звуки саксофона та двох барабанів. Всі були на підйотку. Деякі помітили сигнал і зупинилися, але якийсь товариш нареченого, теж офіцер, махнув рукою: „ще встигнемо, не так швидко воно діється, як вони сигналізують“.

Хвилину згодом газ наповнив кімнату. Ніхто не кашляв, ніхто не лавився, як за попередніх атак. Газ не мав поганого паху. Люди тільки відчули, що голова їм трохи туманіє і вже не могли рухатися. Менш, ніж потрібно, щоб лічити до двадцятьох, кров їм застигла. Люди були мертві.

Залишалися така ж освітлена, як і раніш. На дуже низькій, м'якій канапі, поміж двох мар-

Підчас перебування в Харкові японський посол г. Танакі відвідав Археологічну виставку, де зібрано всі речі, здобуті підчас розкопів Донецького Городища

їхні волосся, несуть їх до широкого басейну. В моторному цеху головне колесо заходилося крутитися все хутчіє і хутчіє. Велетенська зала була повна пронизуватим сністом. Вся будівля дзвенить. Шпуйний вітер б'є в синє обличчя механікові, що сидять і дивляться мертвими очима. Колесо дзичить, віє, галасує гостріше, колкіше, тонніше, вище, виття затяглося, будівля наче відірвалася від свого фундаменту і летить, летить.

Чути вибухи. Ніяк не можна встановити, чи це ворог висадив у повітря кілька важливих фабрик амуніції, чи вони самі вибухнули через відсутність догляду. Через вибухи та пожежі була зруйнована частина льохів, де ховалися робітники.

* * *

В той самий час у центрі міста в льохах покоїв-будинків та готелів перша тривога минула. Вони живуть. Вони в небезпеці. Світло світить. Підлога вилизкується.

Чому не пожити?

Хитрий кив-і відкілясь з'явилися льокаї з барилькуватими та чотирьохкутними пляшками. Бахають зачички, всміхаються очі. „До життя. До життя“.

Клубок ляку м'якшає, наче віск от сонця навіть у лініх людей. Молодь живе хвилиною. Ех, нема радіо-музики. Але хтось саме про такий випадок наготував стару віктролу з двома плитами. Стародавньо, як тому сто літ, звучить музика. Але це тільки підсилює незвичайність обставини.

— Танцюймо?

— Звичайно.

То йде в танець парка по парці. Напруга спадає, вибухає жадання втіхи. То кружляють вже кількадесят в м'яко-дурящих, пів сумовитих пустищах музики, з'єднуються вуста, заціплюються руки в п'ястях, колотяться серця з незваною силою. Не зосталося сорому. Не зосталося нічого.

— Танцюймо?

— Цілуймо?

— Живімо?

Вино підстрибує з келіхів у червоні вуста. Червоний горить вогонь у розпалених очах. Тіло не може більше знести тягар убрання. Спів обертається в верескотняву, танець у баканалію. Якийсь білявець стоїть на столі у кутку, махає букетом квітів у лад музиці, декламує стару, ще з дитинства зятямену пісню про бе-кет підчас чуми.

Якщо б час зупинився, не знано б, що день вже недалеко. Тільки що розвиднилось, як з льоху на краю міста вилазить жінка. В неї сиве волосся, хоча вона й не в стара. Очі їй засичаги, а її розкритий рот шукає чогось в холоднім повітрі. Її не хотіли випустити з льоху, та вона наполягала, вона йде. Голова йде обертом. Ноги м'якшають. Внутрості важчають мов каміння, жінка спускається за д'ял, повзе плазом. Вона не дивиться на д'ял. Її розкритий рот наставляється у далечині. Її тіло гягнється вперед. Вона натикається на щось. Це мертвий салдат. Вона його не помічає. Вона повзе далі. Її рука зачеркується за камінь. Рука розрізана, але вона не відчуває болю. Внутрості важчають ще більше. Жінка підводить білу голову. З неба вже просвітається сірість. Край вулиці вона бачить бутинж. Вона хоче підвестися, та не може втриматися на ногах. Вона кладе білу голову на асфальт. Асфальт прохолодний та вогуватий. Її рука натрапила на щось м'яке. Це котенятко, чорне маненьке котенятко з відкритим ротом і стричащими сірими вусами. Жінка бере мертве котенятко за шийку і повзе даліше.

Вона доходить свого будинку. Вона повзе по східцях. Вона скокчується вниз, задержується, зостається лежати, повзе далі. Вона вже в коридорі. Вона простягається на шматку килима, що лежить біля східців. Вона зовсім знесилюється, всі її члени мов тістова маса, приплюснені до килима. На масою крутиться голова, крутиться і плыве. Жінка лежить так довгий, довгий час. Тихо. Не існує нічого. Нічого не існувало. Жінка підводиться й повзе далі. Котенятко вона тримає за шийку в правій, з якої спадають краплі на брудну доріжку. Вона допхалася до четвертого поверху. Відчиняє двері. Біля стола сидить чоловік. Вона стає на ринні ноги, підходить до нього, кладе руки на його плече. Вона каже:

— Ну, час вставати. Сп знішся на роботу.

Вона втратила голос. Та вона чує свої слова.

Вона каже:

— Дітям теж треба вже поставати. Час до школи йти.

Вона виходить в іншу кімнату. Вона кладе руку на маленьку голівку. Вона каже:

— Ну, карапузику, доволі спати. Раз, два, три—встати.

Вона знімає литьчу рученьку з іншої дитячої ший. Вона каже:

— У, у—ледащо.

Вона виймає його з ліжка. Це дитина десь років на сім, хлоп'ятко з білявим волоссям, і товстими щічками, тепер вже синьо-зеленими. Вона його переносить до іншої кімнати, садить його на лапку. Вона каже:

— Чекай, ми зараз всі будемо готові снідати.

Вона йде в другу кімнату, знімає ліжник з дівчатка років з десятих. Дівчатчині ноги стричать з під нічної льоли, як дві воскових оцупки. Голова зарита в подушку. Жінка кладе голову на ліжковий край, простягається на ліжку, мліє. Але голова кидається туди і сюди. Голова плыве й точиться, зупиняється плыве далі.

фот. Я. Сокольського

Жінка каже без голосу:

— Мері, сонуля, вставай.

Вона бере дівчатко з ліжка. Палає додолу. Вона ставить дівчатко, веде його в другу кімнату, садить його на л вку коло брата. Котенятка з роззявленим ротом вона садить біля них. Вона каже:

— Діти, дайте татові на добридень і нумо митися. Раз, два, три—готово.

Блідий день вповзає у вікно. Чоловік сидить нахилившись до стола. Очі дітей на синьо-зелених обличчях заплюснені, рученьки лежать на колнах, де їх покляла жінка. Босі ніжки видаються жовтими і трохи напухлими.

Жінка проводить рукою по білій голові. В білій голові залишаються червоні плями. Вона садиться на ту саму лавку, де сидить її чоловік. Вона горнеться до його, вона кладе свою голову на його плече.

Жінка заплющує очі. У вікно просвітається денне бідувате світло. Жінка простягає руку і торкається мертвого котенятка. Небавом вона нерухоміє. Голова воганнє повернулася туди і туди і поплавала в далеку пітьму.

Жінка востаннє промовила без слів: „Як гарно“.

Жінка заспокоїлася набезвік.

* * *

Зранку рятівні батальйони стали до роботи. Перш за все треба було встановити розміри вбитку. Група лікарів та техніків, під доглядом військових командирів, зробила інспекторську подорож містом.

Вияснилось таке:

1. Процент жертв по різних частинах місця був від 15 до 61 зі всієї місцевої людності.

2. Кількість жертв була, що вище від долу то менша. В будівлях, які підносилися більш ніж на 500 футів, у горішніх поверхах не було жертв.

3. Газ мав найбільшу силу за першого часу акції. Після цього він зачав розсікуватися. Але ще три години по нападі акція насиченого газом повітря була вадка.

4. Газ заповняв шкоду всім органічним речам, до яких він дотикався. Отже в оранжеріях не лишилися жадної живої рослини та квітів. Хліб, м'ясо, огородину газ теж поспував. Дрова та мінерали лишилися непошкоджені.

5. Склад газу не був ще відомий науці.

* * *

О десятій годині ранку почато виносити мерців ховати. Для цього мобілізовано і салдат, і фабричний пролетаріат. Видано наказа, що працю, навіть на фабриках амуніції, припиняється на три дні. Але більшість фабрик не могли працювати хоча б через те, що машини були посповані, чи через смерть кількох робітників.

Опівдні по місту розповсюджено прокламації центрального комітету комуністичної партії: „До всіх робітників та салдатів“.

Прокламація починалася так: „Найвеличезніша революція проти капіталістів не коштувала б і сотні частини тих жертв, що загинули сьогоднішньої ночі“. Прокламація кінчалася закликом: „Захоплюйте амуніцію, зброю, батареї, радіо-станції! Военні кораблі! Оповістіть за це робітників ворожих країн! Вимагайте від них зробити те ж саме! Покладіть край війні!“

КАВКАЗ СЬОГОДНІ

КАТОЛІКОСИ ТА ПОНЕРИ

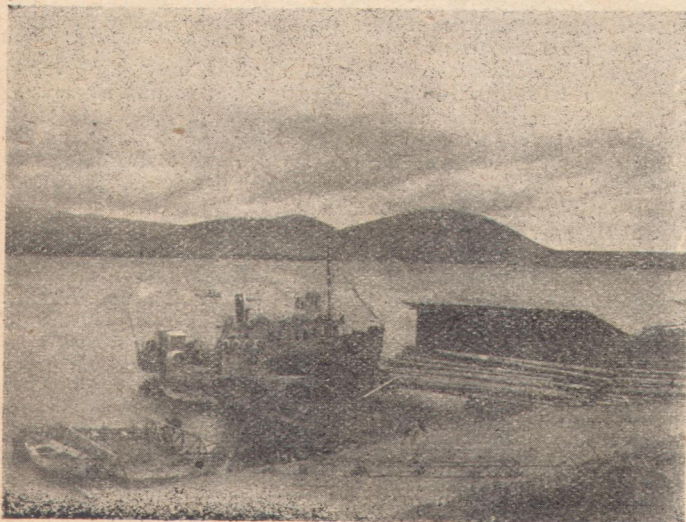
Нарис Ол. Полторацького
Фота Д. Сотника

Кавказ устатковано автошляхами. Шляхи врізано в урвища, шляхи спіралями надрізають горі, шляхи біжать під землею, мостами перестрибують з гори на гору. Шляхи накидають петлями, витягнуто в прості лінії, шляхи роблять тридцять кілометрів кривулок, щоб подолати один км височини. Нагромадження гір подолано, гори зав'язано в одне ціле рівною гудруну, що нині просякає аж у Сванетію.

Авто їде вгору безкінечними еліптичними петлями спортивного ядра. Розмахнувшись траєкторією з гудруну, шосе підкидає подорожан на височину в дві тисячі метрів і перед ними відкривається майже морський пейзаж озера Гокча, озера площиною 30×70 км. Цей пейзаж міг би вкрай здивувати подорожан, коли б озеро й загадкова історія його виникнення не були б всебічно освітлені на відповідних сторінках усіх бедекерів, що їх нині читають ретельні туристи перед подорожжю по Кавказу.

На Гокчі ходять пароплави звичайного типу. Дві години тому, в Деліжані люде вмирили від спеки. Тут місцеві пожилці холять у кожухах. Рослинність зникла, навколо не можна помітити жодного дерева, опалення тут кізякове й діти тубільців не знають як слід, що таке дерево. Вони бачили дошки, стільці, дерев'яні люльки, але вони не можуть собі уявити, як же всі ці предмети у натуральному вигляді мають якість листя й навіть ростуть сторч у небо. Для них зовсім незрозумілі звичайні поговорки: „Знаєш, лісу не видно“. „Заплутатися між трьома соснами“, „стоєросова дубина“ для них така ж незрозуміла лайка, як для нас лайка „сливки“—чеською мовою.

— У двох годинах звідси—Ечміядзин, столиця вірменського католикоса. На Гокчі стоїть монастир Севанг—у сьомі км від берега на острові. Сімдесят км безперервно вниз—там Ечміядзин, цитадель вірменських попів. Тут, на Гокчі—вірменські Соловки для ченців, що порушили в якийсь спосіб релігійні правила вірменського варіанту християнської релігії. Проста лінія йде від пишних церков Ечміядзину до сірих споруд Севангу, оточеного могилами, церквами, що врялигоди перебувають під хмарами: хмари йдуть на Гокчі низько, буквально по воді й обгортають щільною пеленою все на своєму шляху.

Порт на озері Гокча, с. Оленівка

Церква Севанського монастиря. Збудована 9 віку, проте, коровам це байдуже

Католикос—проводир релігійних вірмен силить на князівському троні в Ечміядзині—тут, на Гокчі, на острові Севанг, глухому горбкові на дві десятиліття, відрізані від землі сьома км постійного шторму—сидять ті, хто не корився диспозиціям попівської релігійної стратегії пана католикоса.

Між амвоном церкви дев'ятого сторіччя (християнство в Вірменії існує настільки давно, що вже навіть пізно говорити про його тут собачу старість), де що дня збиралися опальні ченці й—дарованим католикосові від римського папи різьбленим кріслом (воно настільки оздоблене, що на ньому сидіти можна лише в великій святі—інакше забезпечені несчасливі травми)—між цією альфою та омегою християнської релігії—відстань всього в сімдесят км. і ці 70 км відстані розташовані між нагромадженнями нового життя, того, що в Вірменії від нашого сторіччя, від комуністичної ери.

Що дня на Гокчі шторми. Вітри віють з гір і в Гокчинській шкляниці води починає ся справжня буря. За однієї такої бурі ми поїхали на острів Севанг.

Перше, що звернуло на себе нашу увагу там—були кілька занедбаних будівель типу касарень. Ми дізналися про те, що це касарні—за старих часів, коли до Севангу приїжджали численні прочани—правили за житло для тих прочан. Нині ж прочан нема. На острів їздять лише екскурсії—дивитися на залишки старих церков і на мертву релігію, що схоронена в могилах опальних ченців (цими могилами ясно вкрито територію острова). І касарні чокочка—а триста—стоять цілком занедбані тут, де сама природа приготувала ідеальне місце для радянського бункера відпочинку, ба навіть і для туберкульозної санаторії, скільки клімат на Севанзі дуже дуже для цього придатний.

Ми сфотографували ці занедбані будинки, маючи намір поставити десь у відповідному місці пропозицію про влаштування тут будинку відпочинку для робітників української преси. Що правда, при Гокчинському березі влаштовується вже одна санаторія, але острів лишається цілком вільний, невикористаним будівлі безперечно варт використати.

Ми пройшли вглиб острова. Кілька незамкнених церков стоять на найвищому місці острова. Двері їх причинено й на ручках замків лежить пил. Усередині одної церкви ми зустрілися. Наче після відправи, коли вже розійшлися всі прочани, дяк і пан-отець вираховують денну здобич, готуються до завтрашньої відправи. Ми вийшли всередину церкви. Там було порожньо. Відправа скінчилася кілька років тому назавжди. Лише горлиці влаштували там проміж себе якусь жваву дискусію, очевидно про розподіл своєї денної здобичі. Горлиці зважались між собою й я згадав слова Свангеллі: „Подивіться на птахів небесних, що жнуть де не сяли“—хіба це не безпосередній натяк на попів? Хіба не так само подралися між собою горлиці, як деруться іноді над даром прочан пан-отець всіх вірмен.

Камінне склепіння церков охопило нас своїми обіймами. Ми стояли тут мовчавні, придушені камінним гігном цих стін, що на протязі сторіччя правила за велетенські кайдани опальних ченців, і що ніби сама ідея поневолення людини в дінону втілювалася в них.

Піонери на березі Гокчі

Налой різного дерева, надзвичайно тонкої роботи висився зпереду кам'яної залі. Цей налой вирізьбив чернець, засланий сюди, на протязі довгих років перебування тут. Ми обдивилися налой — він був весь роз'їдений червою — так само, як черва вже остаточно роз'їла релігію на чолі з католікосом.

Ми пройшли до могил ченців — могили рясно вкрилися собою терен острова й — Севанг здався нам подібним до місця, з якого „вийти облич всяку надію“. Лишилося пройти ще до підземних льохів, що в них жили заслані ченці. Тут, у невеличкій ямі, на п'ять-шість квадратних метрів, знаходили собі притулок опальні вірменські манахи.

Ці льохи справляли враження справжніх могил, виритих у землі. Чернець жив у такій могилі аж до того часу, поки не вмирав — тоді могилу цю завалювали, залишаючи в ній її покійця — пач катоікос непогано вмів свого часу підтверджувати чернечу поговорку — „житло мов — гріб мій“.

Засланці жили в цих льохах, а для тих, хто приїздив дивитися на їх злиденне життя — були влаштовані просторі зручні хоромини — вони розташовані за кількадесят метрів від колишніх чернечих льохів; ченці не мали права користатися з цих хоромин навіть тоді, коли ті були бовсім порожні. Що ж можна сказати про ті льохи? Їх — навіть найдосвідченіший на харківських житлових умовах не може скласти собі правдивого враження про ці земляні дірки.

Коли ми повернулися на територію Гокчинського району (тут розташовано Оленівку, селище молокан з Саятовської губернії) ми помітили загін понерів, що вже відвідав Севанг і тепер відпочивав під промінням скупого Гокчинського сонця.

О, піонери! Ви діти вірменського селянства й робітництва. Можливо, що у когось із вас у ролі був і чернець, з числа тих, хто підпав рабству в пана вірменського католікоса. Ви приїхали дивитися на тні забутих предків, що повстають на терені Севанського острова. У кожному з вас більше сміливості й сили, ніж у всіх тих, хто сам собі по своему образу й подобию вигадав бога — найбільшого з тиранів і підкорявся йому, безсилий в лабетах східної софістики, як і в земляному льоху Севанського монастиря.

Піонери уважно слухали лекцію їхнього керівника, що вмів підходити спокійно до надзвичайних змін, що трапилися в суспільстві Вірменії за останні десять років.

Піонери не довго сиділи навколо свого керівника. Хутко вони розійшлися по хатах сектантів, розмовляти з сектантськими дітьми, що недовіриливо позирали на них з-під лоба.

Дивна річ — сектанти. Не можна собі уявити нічого відокремленішого від нашого сьогодення життя, ніж вони. Коли я обідав у Оленівському кооперативі (тут можна дістати — горілку, коньяк, вино, а крім того лише чай та консерви в червоного перцю — більше нічого) до мене підійшов один із них,

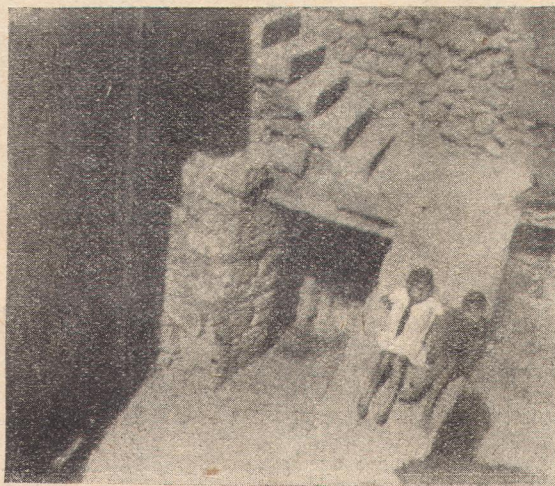
і почав розпитувати мене, звідки я приїхав. Коли він дізнався, що з Харкова, він почав мене розпитувати, чи там також радянська влада й чи там також серед молокан проводять антирелігійну пропаганду. Як видно, він нічого не бачив ніколи, крім свого села.

Селом поверталися корови з пасовиська. Вони йшли жуячи свою трав'яну жвачку, як молокане, що жує свою буденну й релігійну жвачку.

* * *

Нас покликав до себе якийсь по-художньому одягнений джентльмен. Ламаною руською мовою він почав нам розповідати про те, що він — художник, малює вже впродовж кількох десяти років Гокчинські краєвиди, він, закоханий у сірі фарби гокчинського каміння й хмар небесних, що тут стають хмарами земними: бо йдуть вони просто по землі на цій шаленій височині. Художник поскаржився нам:

— Вже став зовсім нецікавим малювати ці краєвиди. Подивіться-но, ця будівля нового холодняка на форель (у Гокчі водиться по-над 5 сотів високсортної форелі, що вся йде на експорт) — псує мені всю панораму берега. А ці трекляті пароплави з їхніми трубами й з чорним димом на цьому ніжному фоні — це ж справжнє варварство! Подивіться лише, що за відсутність смаку в цих теперішніх селян! — він потягнув нас просто в вірменське село, що росташувалося неподалеку. Він показав нам перукарню „Шик“, що вся містилася в невеличкій саклі й що її господар направляв бритву о власну підощу. Але головне, що турбувало нашого художника — це безліч радіоантен, що стирчали буквально з кожної саклі. Прості геометричні лінії дроту й антен, радіо-апарати, що виблискували металом в середині саклі — все це в очах нашого художника було справжньою дисгармонією з „національним стилем“ нудного колись вірменського аула. Ми іронічно позирнули на нашого співбесідника й пішли геть, назад до озера. При березі Гокчі росташувалася національна вірменська військова частина, що мала кудись поїхати на екскурсію. Червоноармійці, дізнавшись звідки ми — розпитували нас про життя на радянській Україні й наприкінці влаштували нам сеанс національних вірменських танків. Вони взяли колом всередину їм стали музики з барабаном і двома флейтами, вони заграли танка й разом з командирами червоноармійці затанцювали. Це був якийсь чудний танок: вони робили кілька кроків праворуч, потім сідали на землю, й знову робили кілька кроків ліворуч. Вони потішалися своїми танками, вони були веселі й щиро сміялися трюкам кращого танцюриста, що був усередині їх жарту й сміх дунко віддавалися при Гокчинському березі — де кричали чайки, де в 7 км. від берега покоїлися вічним сном жертви пана вірменського католікоса. Католікоси й піонери зійшлися тут на герць — і діти нашого часу справляли на руїнах католікосових володінь свій веселий бенкет.

Піонери посередині вірменського дворику, збудованого за середньовічними зразками

чайки, де в 7 км. від берега покоїлися вічним сном жертви пана вірменського католікоса. Католікоси й піонери зійшлися тут на герць — і діти нашого часу справляли на руїнах католікосових володінь свій веселий бенкет.

Червоноармійська оркестра національної вірменської частини. На другому пляні — танок вірмен-червоноармійців

Бідний, бідний містер Хікс! Нікого з твердолобих так не жаль, як його. Стільки людина старалася, стільки поту пролила. Хіба легко, гадаєте, було ламати сейфи в Аркосі... А вигадувати байки про більшовицькі змови! А видавати білі, сині, чорні, жовті книги з фальшивими документами!

І все це зійшло на нівець. Замість подяки—сумні наслідки перевиборів, втрата посади міністра і зненависть майже всього населення об'єднаного королівства.

Коли електричні свердла вривалися в радянські сейфи, хіба міг собі Хікс уявити, чим усе це кінчиться. Навпаки настій в нього так само, як і в інших колеґ твердолобих був піднесений. Вони остаточно вирішили прорвати стосунки з Радянським Союзом, вже мріяли про нову інтервенцію, хрестовий похід проти Червоної країни.

Брутально-грізно прогреміла в світі пам'ятна нота про розрив взаємин. Постріл у Варшаві і вибух у Ленінграді були дуною на цю ногу. Заворушилися білі гади. З англійським золотом у кишені і з англійською бомбою почали метушитися контр-революціонери-терористи.

Але далі безсилых вихважок уламків білогвардійщини і агентів контр-розвідки не пощастило піти. Твердолобі зустріли від інших капіталістичних урядів співчуття, але не дістали одертої підтримки. Час для інтервенції був вибраний невдало: кулак твердолобих повиснув у повітрі. Не минуло й кількох місяців, як наслідки розриву почали зле відбиватися на англійські полії. Експорт машин до СРСР, що посідав почесне місце в англійській торгівлі, катастрофічно занепадав.

Радянські кораблі почали прокладувати шлях через океан до Америки. СРСР від розриву взаємин з Англією нічого не втратив. Розрив хіба спричинився лише до збільшення боездатності Червоної армії. У відповідь на розрив знеслися в повітря численні червоні авіо-екскадрилі „Розрив“ і „Наша відповідь Чемберленові“.

Господарство СРСР ще швидше зростало. Посилення індустріалізації збільшило попит на імпорتنі машини, але замовлення на сотні мільйонів обминали Англію.

Могутні конкуренти—американські капіталісти оцінили значіння торгівлі з СРСР. Угода „Стандарт-Ойла“ з Нафтосиндикатом боляче вразила англійських нафто-промисловців, на-

моги почали приставати й такі видні ватажки кон ерваторів, як Бутсбі, парламентський секретар Черч'я.

Тільки осатанілі твердолобі на зразок Локкер-Лемпсона і Хікса, що в них розум поступався перед сліпою класовою злістю, настирливо відстоювали позиції 1927 року.

30 травня 1929 року мільйони англійських виборців, голосячи за робітничу партію або лібералів, разом з тим голосували і за відновлення взаємин з СРСР, як ударний пункт своєї перевиборної кампанії. Цей всесель, однак, уряд Мекдоналда виплатив з запізненням. На першому побаченні з Довгалевським Гендерсон поставив такі умови, що були б до лиця й Чемберленові. Англійський уряд вимагав, щоб раніше обговорили всі спірні питання, а лише потім обмінялися послами. Це по суті означало відкласти відновлення взаємин на довгий строк. Радянський уряд на це не погодився. Минуло два місяці. Маси виборців, а насамперед англійські робітники, вимагали, щоб взаємини з СРСР були відновлені. І зовсім не випадково, що угода між Гендерсоном і Довгалевським була підписана 3-го жовтня, напередодні з'їзду англійської робітничої партії в Брайтоні, де Гендерсон мусив дати конкретну відповідь на запит

про взаємини з СРСР. Дебати в парламенті, коли обговорювали угоду з СРСР, наочно дзвели, як давно вже чекали в Англії цієї угоди. 324 проти 199 голосів—це досить виразна пропориція, що свідчить про крах політики твердолобих. Коли за угоду голосували такі особи, як леді Астор, що зарекомендувала себе, як найгірший ворог Радянського Союзу, то, мабуть, вже добре приличила англійським капіталістам відсутність торгівлі з СРСР.

Зрозуміло, що твердолобі, зазнавши поразки в парламенті, зовсім не збираються кидати зброї. Вони натискуватимуть на робітничий уряд підчас обговорення з СРСР спірних питань. Англійські капіталісти, без сумніву поставлять питання про царські борги, націоналізоване майно і тому подібні речі, від яких вони аж ніяк не можуть відмовитися.

Але радянський уряд вже досить виразно виявив своє ставлення до всіх цих питань.

12 років існування радянської влади, могутне з остання соціалістичного господарства—такі переконливі фактори, що примусять і консервативну англійську буржуазію відмовитися від безпідставних претензій, зв'язаних з минулим, що вже ніколи не повернеться. Політика електричних свердлів і грізних чемберленових нот ганебно провалилася. Нотами трудящих СРСР не залякати. Єдина мова, що можлива підчас переговорів, є мова ділових стосунків і взаємної вигоди. Як би не скажеш, Хікс і Чемберлені, а мабуть тільки так і доведеться розмовляти.

К. Нович

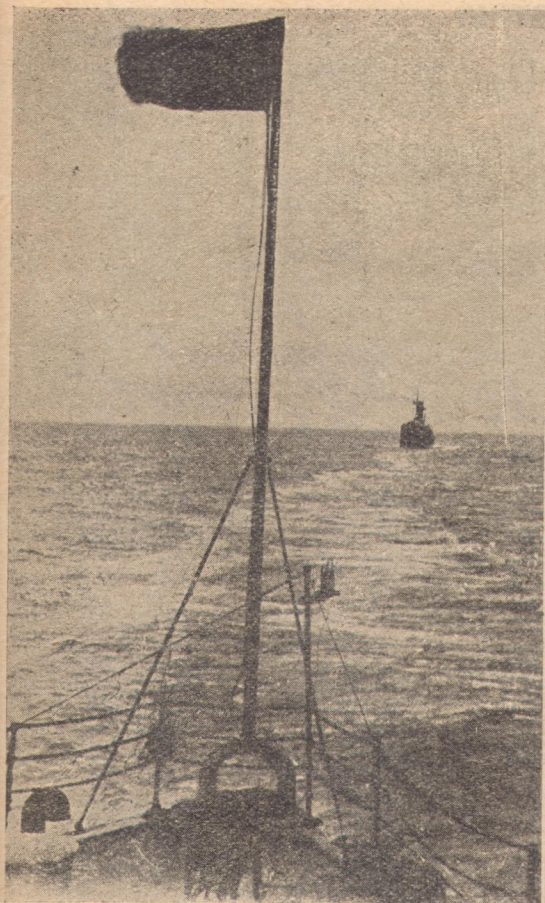

Бела Іллеш

Тов. Саянов

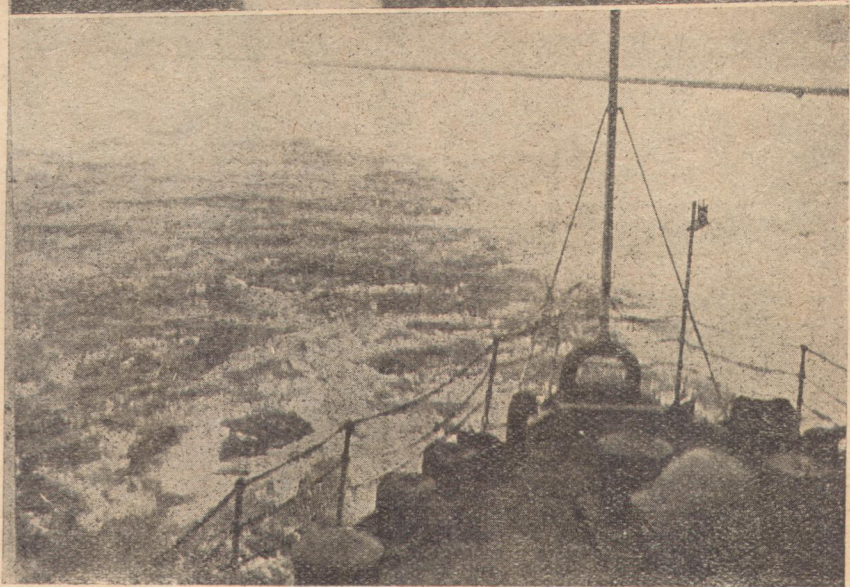
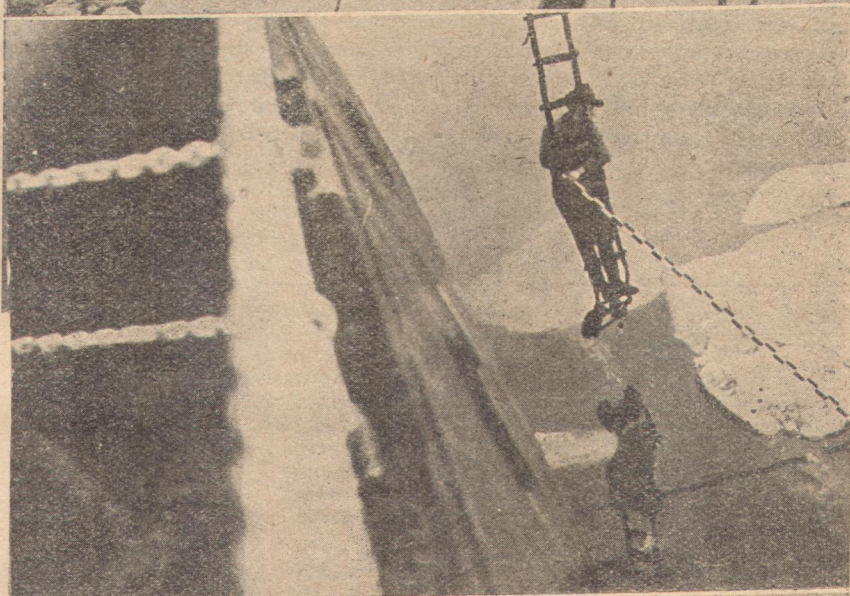
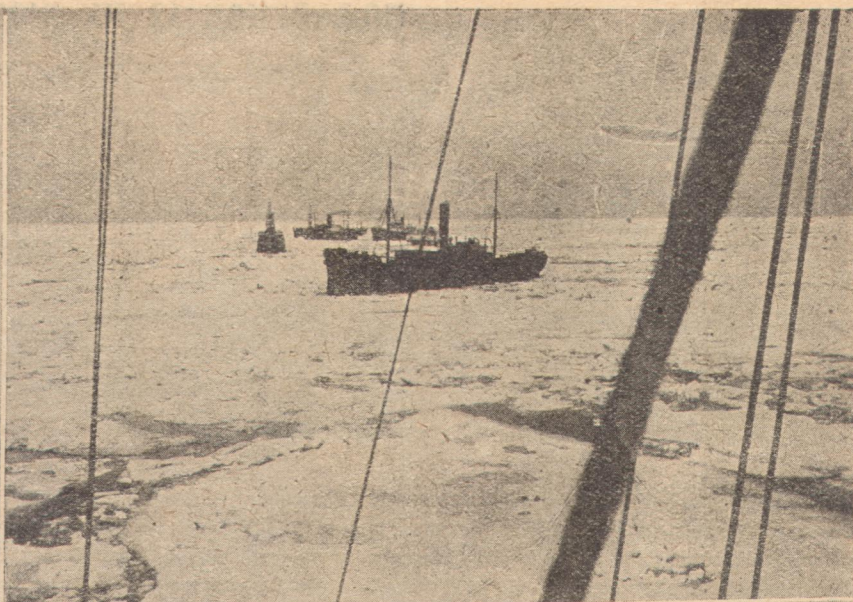
В № 43—44 „Всесвіта“ в ілюстраціях до статті „Пролетарські письменники закордону на Україні“ з вини друкарні (так само, як і в № 18 „Всесвіта“ з її ж вини було вміщено фото петропавловської фортеці замість фота Суецького каналу) трапилася прикра технічна помилка: над прізвищем угорського пролетарського письменника Бела Іллеш поміщено портрета члена Ленінградської Асоціації Пролетарських Письменників тов. Саянова.

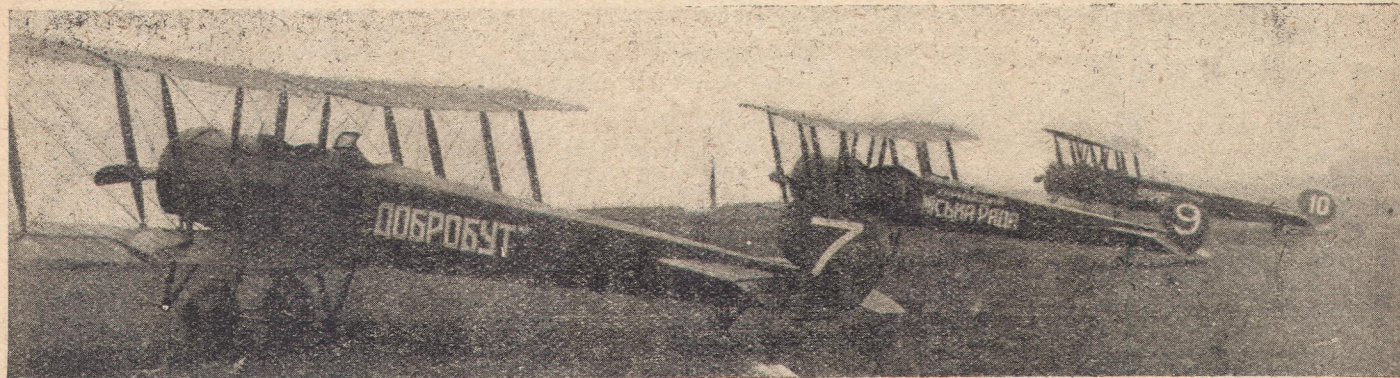
Звільнений від криги Карського моря „шлях“ до Сибіру

Полярна експедиція „Красіна“

Льодоріз „Красін“ щасливо закінчив свою нову експедицію до полярного океана. Він вдало провів скрізь кригу Єнісея караван навантажених суден, а також зробив цінні дослідження маловивченого Карського моря. „Красін“ весь час провадив роботу за допомогою аероплана Чухновського. В цей свій похід „Красін“ одержав блискучу перемогу над Арктикою. Шукаючи шляхів, якими б можна було провести чужоземні судна з Європи до Сибіру, „Красін“ різав кригу Карського моря, вперто розчищаючи водний шлях. Біля тридцяти чужоземних суден прийшли до Сибіру за проводом „Красіна“. Операцію цю „Красін“ перевів бездоганно. „Красіну“ довелося різати криги Карського моря напротязі 70 миль. Найбільш важких умов праці „Красін“ зазнав біля миса Шпіндлер, де другий караван закордонних суден потрапив у величезну кригу. Дрейф у кризі міг спричинити велику шкоду пароплавам, що не пристосовані до плави серед криги. Крім того, Норди загрожували викинути геть усі пароплави на берег. „Красін“ не мав змоги підійти близько до закордонних пароплавів, і тому йому довелося вжити незвичайних виходів і виявити велику майстерність у форсуванні криги. Кінець-кінцем найважчу роботу „Красін“ виконав з великим успіхом і щасливо вивів караван закордонних суден до вільної від криги води.

Зверху — під червоним прапором „Красін“ веде за собою кльватерною колоною перший караван чужоземних суден. Посередині — гідролог з „Красіна“ відштовхує спеціальним дрючком кригу. Підчас глибоководних досліджень пловуча крига загрожувала пірвати спущений у воду апарат. Гідрологу пощастило отаким засобом врятувати його й довести до кінця роботу. Внизу — дрейф у кризі!

„Харківська Міська Рада“, „Українбанк“, „Добробут“ — це назви аеропланів, що їх трудящі Харкова передали ТДО-Авіахемові, як подарунок дванадцятому жовтню. З волі трудящих Радянського Союзу наша повітряна фльота зміцнює й поширює свої лави. Зовнішня небезпека, міжнародні обставини, що в них доводиться працювати Радянському Союзові, наступ світового імперіалізму — все це примушує трудящих пильно дбати про підвищення військової міцї і взагалі обороноздатности СРСР.

Головне завдання ТДО-Авіахему — підготовка аеро-кадрів — з ійснюється.

Протягом трьох років, за допомогою радянської суспіль-

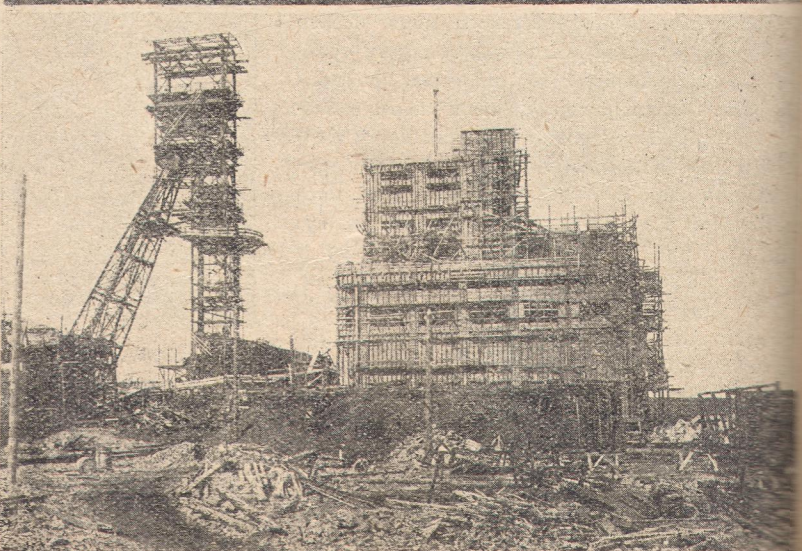
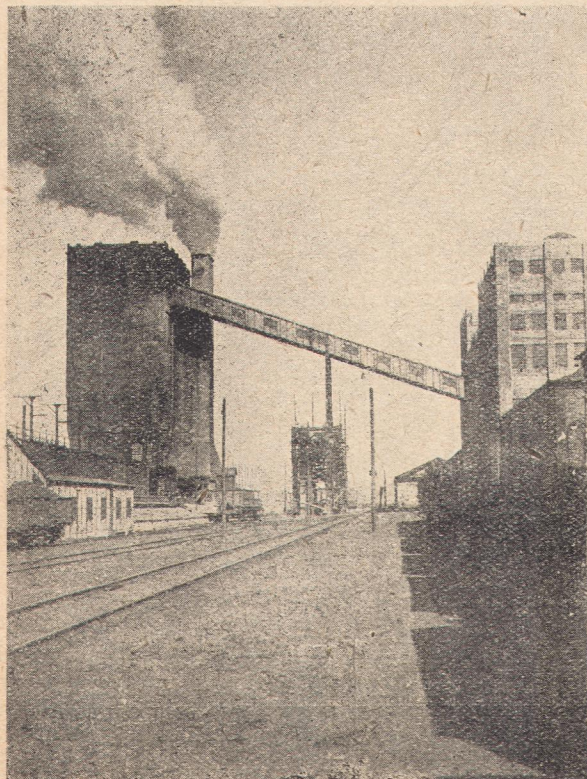
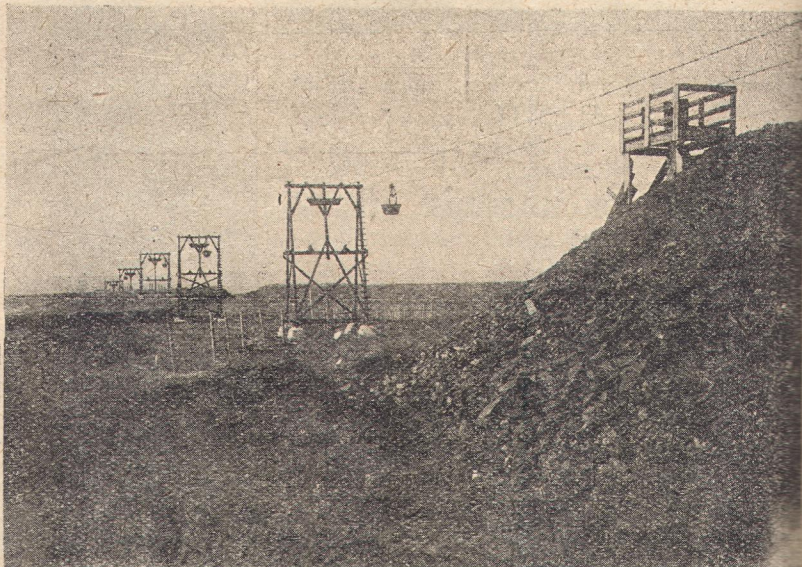
ности, ми вкриємо всю Україну великою сіткою аеродромів та ангарів. Три аероналяни, що їх подарували трудящі Харкова, одразу ж увіходять до лав повітряної фльоти, що охороняє радянські кордони.

Поруч з досягненнями на фронті індустріалізації країни, що їх переможньо демонстрували пролетарі столиці УСРР — нові бойці повітряної фльоти легко і весело плаваючи у повітрі, доводили переконуюче, що радянська країна переможе й на інших фронтах, особливо на тім, що намагатиметься перешкоджати соціалістичному будівництву першої в світі пролетарської держави.

НОВИЙ ДОНБАС

Праворуч, зверху — механізована подача вугілля з шахти до сортировки Станція „Сердитая“, Сталинськ. окр. Внизу — будова нової шахти „Карл 7-8“. Розпочато в 1928 року. Загальний вигляд копера й сортировка для вугілля. Ліворуч — Ново-Горлівський коксо-бензолний завод

фото Робмис*

Свято 12 Жовтня в столиці УСРР

Олександра Влизько

РЕКВІЄМ БЮРОКРАТОВІ

І гуде
невгадає
кошмар,
як у п'яному оці
коршма.
Од світанкових зір
і до зір
вечорових,
той самий дозір
дисконто й
складних папірців,
що останній
смішок
на лиці
і просмокчуть
і тисячу раз
знесоблять, —
хоч би й ватерпас
врівноваж
на мізках,
проміркуй
і стандартом
життя
розрахуй,
щоб росло
з апараметрів і пер
ідіотським поліпом
тепер

і без радощів
і без порад, —
поринаючи
в денагурат,
і без радощів
і без пісень, —
день-у-день в боротьбі,
день-у-день...
О, невже ти до того пісна
доле, доле,
як німб
над святим. —
Цілий ден,
м'яв у кухіль
без д'на поринаєш
у кнапстерний
дим.
І одчаєм
касарні
росте
навісна
дисабокація
ця
і пусте
і пусте
і пусте
сіре серце —
безодня мерця.

Од конторки три метри, —
поріг,
од вікна на півметра, —
вікно, —
цілий олідний
і мучений рік
так і тягнуть
вікно
та поріг,
з кам'яниці,
що вибрав голяр,
де без повести
з штапованих стін —
перетворені
на циркуляр
хворі крики
вертають
пусті,
з кам'яниці,
де гліє
одчай
фаталізмом
нічного сича,
де гуде
невгадає
кошмар,
як у п'яному оці
коршма...

І від нього нема вороття,
не відчуті
в серці
пожар, —
це тому,
що в гаряче життя
придивлявся
крізь каламар.
Це тому,
що на окулярах,
в близькозорість
конторської млі
довгі роки
в муках
пера
д оптріями полягли.
А тепер
і порпайсь,
як хлюст
і одну
аксіому
люби: —
Без протесту
в болоті
загруз
і ніколи
не знав
боротьби...

„КНЯЗЬ ІГОР“ У СТОЛИЧНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ОПЕРІ

Соціально-економічне життя колишньої Російської імперії протягом майже всього минулого століття проходить під знаком формування й зміцнення класи промислової буржуазії і його боротьби з старою панівною класою — поміщицько-дворянською за панування.

На музичному фронті цієї боротьби, в момент найбільшого її загострення (50-ті, 60-ті роки), поміщицько-дворянська класа виставила останній, але дуже міцний, загін своєї інтелігенції, композиторів Мусоргського, Бородіна, Римського-Корсакова, Балакирева й Кюї, що створили цілу музичну школу („нова руська школа“) й дістали назву „могутня купка“. Соціально вони належали до проміжного між поміщиками-дворянами та буржуазією прошарку — дворянської інтелігенції, що хотіла „спокотувати свої гріхи перед народом“ й у прагненні цього витворила не одну буржуазно-революційну теорію.

Ідологія цієї „купки“ базувалася на ідеях слов'янофільства, на вірі у велику місію „руського народу“ й почасти — на народництві, відмінюючись із зміною соціальних ситуацій. В діяльності й творчості „купкістів“ спостерігаємо ми своєрідне „ходіння в народ“, що виявлялося — переносом — у використанні історичних сюжетів („Борис Годунов“ і „Хованщина“ Мусоргського, „Псковитинка“ Р. Корсакова, „Князь Ігор“ Бородіна), де „нарід“ відіграв одну з перших ролей, у розгортці в музиці народнього епосу (билини, казки, фантастичні легенди) й народньо-пісенного матеріалу. Іноді це виявлялося й у буквальному „ходінні в народ“ — отвідування Мусоргським шинків і ін. для спостереження, вивчення „народу“, що заклало початок реалізму.

До цієї „купки“ належав і автор опери „Князь Ігор“ — Олександр Бородин (1837—1887). В основу лібрета опери композитор поклав знаменитий пам'ятник стародавнього українського письменства „Слово о полку Ігоревім“. Історичний сюжет відповідав ідеям „купкіста“, а епічність — творчій удачі композитора — епіка широкого розмаху й великої мистецької сили. Це повіднання дало наслідком витворення Бородиним одної з визначніших опер у світовій оперній літературі, — саме „Князя Ігоря“.

Історичний сюжет, чудова, емоційно здорова музика, вокальність і сценічність опери — ось позитивні риси цієї опери, через які вона став для нас бажанішою за інші з оперної спадщини.

Великоруський, великодержавний шовінізм таумачив „Слово о полку Ігоревім“, як пам'ятник руського письменства, а князя Ігоря — як руського князя. Відповідно до цього й подавалося оперу „Князь Ігор“ у старому те-

атрі. Отже, завданням для радянських українських театрів було виправити це тенденційне переключення історії, — не просто перекласти оперу на українську мову, а відновити в постанові історичну правду, відтворити в ній уривок історичного життя України. Це за дання падало, головним чином, на художника і не дурно оформлення „Ігоря“ доручено було Анатолію Петрицькому, одному з найбільших наших майстрів.

Уже в першій постанові опери (1926 р.) А. Петрицький удаю розв'язав цю проблем, використавши елементи українського стилю і в архітектурі і в строях. В цьогорічній постанові „Князя Ігоря“ художник пішов ще далі. Своєю творчою інтуїцією він просяк у глибину віків і в формах, лініях та фарбах живо відтворив сам лух старокнязівської доби. Масивні форми, полекули похмурі фарби оформлення якнайкраще відповідають суворій величності музики опери. Кремезний, а т вшелезних стовбурів та громіздкої форми будівель центр оформлення всіх сцен у Пустивлі входить у чудову гармонію з драматичними ситуаціями та „багаторіською“ музикою Бородіна і яскраво малюють горду фортецю, здиний захист торгового князівства проти наскоків азіятів.

Яскравим контрастом до цих сцен вклинюється сцена „в половецькому таборі“. Розлогий степ, зелене море трави й над ним небесне склепіння; художник дає найпростішими засобами зеленого кольору конструктивний пригоров і білий міткалевий „радіус“, що грає ніжними фарбами то вечірньої зорі, то місячної ночі; коло пригорку й „радіус“ живо відтворюють „коло обрію“; на рівній площі сцени — лиш кам'яна баба, що переносить глядача у давню-давнину, та спереду — дві каркасові страли, нібито пасмочки диму від багаття, що вихорються в фіналі дії разом із вихором танків і оловчан.

Як завжди винахідливий, барвисто-яскравий, оригінальний А. Петрицький у строях, — ними задежує він майстерність цілого оформлення, що ввійде цінним дарунком в українське театральне мистецтво.

Високо-мистецька музика „Князя Ігоря“ дала змогу якнайкраще виявити себе й нашим артистам, серед яких на першому місці стоїть М. Литвиненко-Вольгемут. Її Ярославна звршує й вривається в пам'ять; туга за своїм ладом — Ігорем, співчуття дівчині, українській п'яницею Галицьким, почуття ображеної ним жіночої честі, доамати на сцені з боярами — все це відтворено артисткою із великою художністю, темпераментом та майстерністю. Для створення образу артистка на прочуд добре поєднує засоби співу із засобами гри.

Цікаву постать Володимира Галицького дає І. Паторжський. Створивши прекрасний образ Бульби, артист і Галицькому дає своє, далеке від шаблону, таумачення. Це не „разудалий“ красень князь, а розбещений п'яниця, гидкий і пілий.

Ми виділили цих двох артистів, бо вони можуть бути прикрасою всякого театру, але вистає й в інших виконавцях та моментах вирізняється на загальному тлі оперних постанов і свідчить про мистецький зріст нашого оперного мистецтва.

Ескізи стрів худ. А. Петрицького

Ігор — Будневич

Ярославна — Литвиненко-Вольгемут

Юр. Дан.

МЕХАНІЧНИЙ ПРОДАЖ ТОВАРІВ

Ніч в Америці встановлено автомати, що продають покупцеві пачки цигарок, сигар, приймають від нього гроші і здають решту.

В 1910 році Й. Шермак винайшов механізм для продажу і тепер по готелях, ресторанах і крамницях Сполучених Штатів стоїть до 30 тис. подібних механізмів, а незабаром, за словами Шермака, стоятиме 100 тис.

Й. Шермак, що винайшов автомати для продажу різних речей

Для пошти Шермак винайшов спеціальну автоматичну машину, що продає марки різної вартості, конверти з марками, книжечки марок, листівки, блянки. Пошта автоматами позбавляє пошту від напливу публіки в години ділового ранку, дає людям змогу купувати марки ввечері, в неділю і святкові дні, коли пошту зачинено. Навіть більше — подібний продаж дає пошті кілька мільйонів доларів економії на рік.

Винайдено також автомати для тютюнових крамниць. Олії з цих автоматів продають цигарки, сигари, сірники, а другі розмінюють гроші, але є й такі, що продають і разом розмінюють гроші, дають решту. В тютюнових крамницях торг іде коло однієї стіни, а протилежна

пустує. Тепер коло однієї стіни іде продаж автоматами, а коло другої продається мундштуки, люльки, цигарнички тощо, причому на всю крамницю потрібен лише один продавець. Навіть більше, апарат сполучено з фонографом. В ім фонографі голка йде колом не спіралью, як звичайно, але кругом, отже одно речення може повторюватися без кінця.

Кидає покупець в певний отвір 15-центову монету, дістає пачку цигарок і чує голос: „Дякую вам. За своєї покупки ви будете задоволені“. Покупець відходить, пластинка зупиняється.

Досвід американського механізованого торгу повинні взяти на увагу і наші торговельні та кооперативні установи.

Тютюнова крамниця, де продаж іде по обидва боки крамниці

Механізм розмінювати гроші, що їх дається монетами різної вартості

Агро-автомобіль перед виїздом на село

АГРО-АВТОМОБІЛЬ

Перша пересувна агро-виставка київського краєвого с.-г. Музею

Київський Краєвий С.-Г. Музей для постійної роботи на периферії, для обслуговування глухих сел устаткував спеціальний агро-автомобіль. Агро-автомобіль містить у собі пересувний С.-Г. Музей, виставку з великою кількістю колекцій, моделей та плакатів з усіх галузей сільського господарства. Детально висвітлено в агро-автомобілі питання підвищення врожайності та колективізації. Агро-автомобіль може за півгодини розташуватися й стати придатним для роботи. Агро-автомобіль обслуговує агроном-лектор, що дає пояснення до експонатів, а також, користуючись з матеріалу виставки, читає лекції на різні с.-г. теми. На весну 1930 року С.-Г. Музей влаштує ще одно авто.

Широко-Шаров

МАКЕЕВСКИМ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКИМ ЗАВОДАМ „ЮГОСТАЛЬ“

ТРЕБУЮТСЯ:

ИНЖЕНЕРЫ-СТРОИТЕЛИ (РАЦИОНАЛИЗАТОРЫ, ПРОРАБЫ, ПРОРАБЫ-КОНСТРУКТОРА, ЧЕРТЕЖНИКИ-КОНСТРУКТОРА), ИНЖЕНЕРЫ И ТЕХНИКИ-СМЕТЧИКИ И ТЕХНИКИ-СТРОИТЕЛИ ДЛЯ РАБОТ В ОТДЕЛЕ КОНТРОЛЬНОГО СТРОИТЕЛЬСТВА

УСЛОВИЯ ПО СОГЛАШЕНИЮ

Предложения направлять по адресу:

п/о Макеевка, Сталинского округа, заводууправлению

Пом. дир. по труду Харин

Зав. Учраспред. Шевченко

В 3 ДНЯ

Ы
С
Ы
Л
А
Е
Т

КНИГИ
наложен. платеж.

КНИГА ПОЧТОЙ

ГОСИЗДАТА РСФСР

Харьков, ул. Свердлова 14-11

ЗАОЧНЫЕ ГОСКУРСЫ КРОЙКИ И ШИТЬЯ

мужских головных уборов и дамских шляп.

1 рубль в месяц. Художественное вышивание (ручн. и машинн.)

Кружководов и закройщиков, плата 2 р. в м-ц.

По окончании—свидетельство.

На курсах обучаются 13.500 челов.

Справочник—20 коп. мелкими марками.

Москва, 9, Тверская, 24

ПЕРШУ-ЛІПШУ КНИГУ

всіх видавництв СРСР негайно висилає і заочно, через Центр. біб. Колектор ВУРПС, комплектує літературу з усіх питань знання

ПОШТО-ВІДДІЛ Вид-ва ВУРПС

Український Робітник, Харків 1, Палац Праці.

У.С.Р.Р.—В.Р.Н.Г.

УКРМАШСТРОЙТРЕСТ

„ПОДВЕСДОР“

БЮРО ПО ПОСТРОЙКЕ ПОДВЕСНЫХ
КАНАТНЫХ ДОРОГ

ГОР. ХАРЬКОВ, ПЛЕХАНОВСКАЯ
УЛ., № 66. ТЕЛЕГРАФНЫЙ АДРЕС

„ПОДВЕСДОР“

ТЕЛЕФОН № 83-89.

ТЕК. СЧЕТ В ГОСБАЛКЕ № 1977.

„ВИСДОР“

БЮРО БУДУВАННЯ
ВИСНИХ КОДІЛЬНИХ ДОРОГ

СПЕЦІАЛЬНОСТІ ВИСНІ КОДІЛЬНІ ДОРОГИ

ВИСНІ ТВЕРДІ КОЛІ

КАБЕЛІ ЗВОДИ

ВИВІЗ КОДІЛЬНИЙ

УСТАТКУВАННЯ

СКЛАДІВ І БУДИНКІВ

ТРАНСПОРТЕРИ

МОСТОВІ ЗВОДИ

ПОДВЕСНЫЕ КАНАТНЫЕ ДОРОГИ, ПОДВЕСНЫЕ
ЖЕСТКИЕ ПУТИ, КАБЕЛЬНЫЕ КРАНЫ, ОТКАТКИ,
ОБОРУДОВАНИЕ СКЛАДОВ И ЗДАНИЙ, ТРАН-
СПОРТЕРЫ, МОСТОВЫЕ КРАНЫ.